

A KATEDRÁLIS

Irta Azorin

Nyolevan esztendővel Krisztus születése előtt, a rómaiak idejében tágas, jól megalapozott, háromrészes épületet emeltek, tornaterennek és nyilvános fürdőnek. Ifjak és ifjú lányok merítették egészséges testüket a medence hűvös vagy langyos vizébe; s talán egy római, túl élete delén már, fáradtan és fakón, Rómából számkivetve, költészet és szobrászat kedvelőjeként Vergilius szavait mormolta maga elé e csarnokokban:

Hos ego digrediens lacrimis adfabar obortis:
Vivite felices, quibus est Fortuna peracta
Jam sua: nos alia ex aliis in fata vocamur.

Búcsút véve imígy szóltam s a szemem csupa könny volt:
Boldogan éljétek, ó ti, akiknek a sorsa betelt már;
Minket a végzet még tovahív, s mely útra, ki tudja...

A fürdőt úgy építették, hogy áljia az időt; kétszáz esztendővel később egy gót király palotájának választotta; 951-ben egy másik király ősei palotáját templommá alakíttatta át. A középső hajó fejenél oltárt állíttatott Miasszonyunk tiszteletére, a mellék-hajók végében pedig egy-egy oltárt a szent Apostoloknak és Keresztelő Szent Jánosnak. 996-ban a szaracén Almanzor kezére került a város, barbár csapatai mindent elpusztítottak. Falakat és házakat döntöttek le és földúlták a templomot is. Lámpáit átvitték Kordovába. 1002-ben Frumonio püspök helyreállította az épületet. Egész vagyonát erre a kegyes műre áldozta; az ódon s most újra megifjodott szentegyház körül házakat építtetett a székesegyház papjainak, mert ezek akkor szigorú visszavonultságban éltek. S azután változatlanul maradt minden a tizenkettedik századig. Akkor virágzott ki Európában a büszke gótika: az akkori püspök, Ordone a régi helyébe új, gótikus dómot akart emelni. Ez IX. Alfonz és Donna Berenguela uralkodása alatt történt. Diego de Prado mester készítette el a katedrális terveit; az építkezés száz esztendeig tartott.

Nemesen, előkelően hatott az új katedrális. Tornya fehéren vált ki a kék égből; esős napokon vas torkukból kutyák, sarkányok, farkasok és törpék okádták a csobogó patakokat. A tizennegyedik század derekán meg kellett újítani a déli és a nyugati homlokzatot; ahogy az egyik nagy kőköckát fölemelték, egy századokkal azelőtt otffelejttét faoszlopot találtak mögötte. Az északi homlokzat bizonyult a legtartósabbnak; ezt sosem korbácsolták heves viharok; észak felé terjedt a helység is, innét nyílt a nyergesek, üvegfúvók és kádárok utcája. 1564-ben a déli főfronton

hatalmas párkányzatot emeltek; domborművei az angyali üdvözletet ábrázolták. Negyven évvel később észrevették, hogy a kereszthajó fölötti boltív veszélyben forog: a négy főoszlop kifelé hajolt. A nép vakmerő építőmesterek fondorlatának tulajdonította a dolgot; később kiderült, hogy az elhajlásnak az elégtelen alapozás volt az oka.

A katedrálisnak nem volt kupolája, más katedrálisoknak viszont volt. A káptalan s a nép egyaránt azt kívánták, templomuk se szűkölködjék tovább ezen ékesség nélkül; 1603-ban nekifogtak a kupola építésének. 1612-ben megszakadt a munka. 1712-ben, Szent Jakab apostol napján, július 25-én litánia után váratlanul bedőlt az egyik kápolna; egy idő óta megfigyelhették, hogy a külső fal erősen berokkan. 1775-ben történt a rettenetes lisszaboni földrengés; a földlökések messze vidékre kiterjedtek. A főhomlokzat rozettájának üvegtáblái kitörték, a falakon számos repedés támadt; ebből az időből való sok kisebb-nagyobb javítás. 1780-ban Don Juan Garcia püspök átépítette a régi majmos-kaput, a faragott állatok, melyeknek viselkedését túlságosan illetlennek találták, sorra eltüntek; mindent levertek, ami régi volt s helyette új kapu született hamisítatlan görög-római stílusban: élő ellentmondás az egész katedrálisnak. Echano püspök igen jámbor ember volt, tele rendíthetetlen angyali jósággal; az égi szerelem lángja lobogott benne s a földies művészetnek még az árnyéka sem fért hozzá. 1830-ban a villám bezúta az egyik ablakot; ezután még néhány üvegmozaikot eltávolítottak és egy sereg ablakot befalaztak.

A katedrális fölött a gyöngéd enyészett varázsa lebeg. Két torony — az egyik kész, a másik befejezetlen — támogatja a főhomlokzatot; kis tető fedi a félig fölsvont építményt. A katedrálisnak három kapuja van: az üvegfűvők kapuja, a bocsánat kapuja és Echano püspök kapuja. Kápolnái különtéle nevet viselnek; ott az Esquivel család kápolnája, a Monteron család kápolnája, a Szűzanya ötödik fájdalmának kápolnája, a Vigasztalás kápolnája, a Szent Szemfödő kápolnája. A Vigasztalás kápolnájában alussza örök álmát Mateo Fajardo, a neves jogtudós, „A törvény virágoskertje“ című mű szerzője. A Monteron család kápolnája, Don Gil Gonzalez Monteron alapítása, a reneszánsz korából való; építése 32.000 moravédiba került. Fölrata így hangzik: „Don Gil Gonzalez Monteron, Kasztília helytartója, Nebreda ura tette le e szentély alapkövét; fia, Don Luis Osorio, Marques de los Cerros fejezte be 1530 március 15-én“. A padlón, a terem közepén egy márványkövön, mely egy sirt takar, halálfej s két keresztbetett csont alatt ez olvasható: „Itt az élet csendben áll“. Az Esquivel család kápolnájában pihen Don Cristobal de Esquivel és számos leszármazottja. Don Cristobal de Esquivel 1553-ban részt vett Arauco elfoglalásában; felesége ama kevesek közt volt, akiknek sikerült a bennszülöttek váratlan támadásától halálra rémült La Concepción városból megmenekülniök. Ereilla fölséges versekben beszéli

el, hogyan futottak a riadt asszonyok hegyen-völgyön át, „piszkosan, meztéláb, siettükben fölkapva szoknyájukat“. Don Cristobal és felesége Spanyolországba való hazatértük után alapították ezt a kápolnát.

A sekrestye hosszú és keskeny. A boltíves menyezeten száz és ezer köböl faragott torzkép kapaszkodik fölfelé; a roppant tömegben nincs két hasonló arc; mindegyiknek megvan a maga fintóra: ifjúnak és öregnek, férfinak és nőnek, boldognak és boldogtalanoknak. A sekrestyében régi miseruhákat és pluviálékat, imatáblákat és oltári edényeket őriznek. Az egyik miseruha a tizenharmadik századból származik. Szeszélyesen ékes mintáit a legfinomabb arany szállal hímezték a sötétvörös alapra. A pompás munkát Castelar is megcsodálta, amikor egyszer megtekintette a katedrálislist. A nagy szónok szertelen dícsérettel halmozta el a művészi ruhadarabot. Azóta így hívják: a Castelar miseruhája. A sekrestyében őrzik a jóságos Echano püspök sárgarézből és csiszolt üvegből való mellkeresztjét is.

A levéltár egészen magasan van; keskeny lépcsőn kell fölkapaszkodni és sok sötét, szűk folyosón végigbotorkálni, míg odáig jut az ember: a nagy mahagóni ládákkal teli tágas szobába. A ládákbán jegyzőkönyvek és vén fóliánsok alszanak. A tető alatt apró ablakok nyílnak. Középuított nehéz asztal áll. A lábszőnyeg egyszerű gyékényfonadék. Mély esönd lélezkzik itt; a terem nyugalmát semmi nem zavarja.

A katedrálisban vannak kamrák, padlások, ládák, tele ócskaságokkal, szúrágta festett deszkákkal, baldachinokkal, emelvényekkel; püspökszentelénen szolgáltak valaha. Nyurga ciprus, néhány lonccserje és rózsabokor tenyészik a kis udvarban. A keresztfolyosón a Szeplőtelen Szűz kápolnája nyílik; oltárának egyik szárnyán, mely ma már csonka, porlepte és kopott, úgy mondják, a Szűzanya mellett ott álltak lefestve mind a Katolikus Királyok. Dudva veri föl az udvart; verebek csivognak ott naphosszat; ha beesteledik s az első csillagok kigyúlnak, a bőregerek elhagyják oduikat és nesztelenül rójják zezzugos köreiket.

A katedrális fölött a gyöngéd enyészet varázsa lebeg. Vihar, izzó szárazság, eső és hó őrli lassan. A homokkő észrevétlenül morzsolódik; az erős oszlopok megbicsaklanak; a lezuhogó esővíz mély lyukakat váj a falakba és kirágja a vakolatot a kötömbök közül. A katedrális századról századra ugyanaz marad és mégis mindig más; együtt változik a nap óráival, más és más képet ölt az évszakokkal. Sűrű hóhullásos napokon a csúcsokat, íveket, csurgókat, virágdíszeket, ékítményeket vastagon fedik a tiszta pelyhek; fehérre nyúlik a fehér város fölé a katedrális. Ha esik az eső és az utcákon szakadatlanul hörögnek a csatornák, a zápor fátyola mögött elmerülve dereng a katedrális. A környék távoli dombjáról holdas éjszakákou a világos ég háttéréből sejlik elő a katedrális tornya. És hány és hány nyári nap áldott déli esönd-

jében ballagtunk végig könyvvel kezünkben a keresztfolyosón, körben a rózsás és ciprusos udvar körül!

Ismeritek a spanyol városok látképeit, melyeket 1870-ben vett föl Laurent? Ezek a látképek ma már zöldesek és megfakultak; de éppen öregségük adja meg elmondhatatlan varázsukat. Egyikük városunk panorámáját mutatja; tornyok, erkélyek, tetők, kiszögellések, kupolák, utcák hullámzó tengerét látni; s a házak zürzavara fölött méltóságteljesen emelkedik a katedrális. A városi táj falai közül itt-ott, rejtőzködő udvarokból fák koronái bukkannak elő. Ha jobban szemügyre vesszük a képet, kivehetjük rajta egy magas ház homlokzatát. Előtte tágas tornác húzódik, faragott karfával. Nehéz, csillogó üvegablakos ajtó nyílik e tornáera. Tetőket, távoli ablakokat látni onnét, és a háttérben a katedrális tornyát. A ház hatalmas szobáiban, vörös szőnyeggel borított folyosóin olykor fáradt, száraz köhögést hallani; s ablaknyitáskor minden reggel egy férfi szeme figyelni onnét a katedrálisra.

Ott, ahol most papok és katonák sírjaival a katedrális áll, kétezer évvel ezelőtt egy római talán Vergilius verseit mormolta maga elé.

Hos ego digrediens lacrimis adfabar obortis...

BOLDOG aki föl-tud emelkedni a szeretet negyedik fokára. oda, ahol az ember már nem szereti önmagát, csak Istenét. Testünk, sárból gyúrt edény, vérünk, ez iszapos folyam, mikor tua végre ekkora csodát befogadni? A lelket elragadja az isteni szeretet; elfeledkezik magamagáról s egyenest Istenhez siet, egyesül vele, eggyé lesz a Lélekkel s így kiált föl: „Testem és szívem elhamvadt, Uram, szeretetem Istene s örökkévaló örökségem!

Szent Bernál

MIKOR az Ige eltölti lelkemet, semmiféle mozgással, semmi féle külső élménnyel nem tudatja jelenlétét; csupán a szívem titkos remegése sejteti őt. Bűneim elmenekülnek, testi kívánságaim meafékeződnek; így tudom meg erejét. Lelkiismeretem megvilágosodik és szemrehányásokkal illet; így tudom meg mélységes bölcsességét. Viselkedésem, ha csak egy jöttányival is, de megjavul. ezen mérem meg jóindulatát. Lelkem megújhódik, a benső ember átalakul, és mintha a fényesség árnyéka terjedezne bennem.

Szent Bernál